

Jan Rückl: Ageus. Budování chrámu v Judsku perské doby

posudek habilitační práce

Předložená kniha „Ageus. Budování chrámu v Judsku perské doby“ Jana Rückla je typickým středně obsáhlým komentářem na starozákonní knihu a velmi dobře zapadá komentářové řady, jejíž je součástí. Tato skutečnost předznamenává většinu obsahu knihy: udává její formát i strukturu, které musí autor respektovat. Nicméně i v tomto pevně stanoveném rámci každý z autorů včetně J. Rückla přistupuje k textu vždy s vlastním stylem a s vlastním porozuměním biblickému textu.

Smyslem komentáře je mj. zpřístupnit starověký, v případě Bible navíc svým způsobem autoritativní a normativní text širšímu čtenářstvu, ať už se jedná o kazatele a „profesně zaangažované“ osoby, či o laiky (v obou smyslech tohoto slova). Je tedy velkou výzvou autorovi, aby jeho text byl jak srozumitelný a čtivý, tak aby byl výsledkem dobré badatelské práce a studia textu ve všech jeho aspektech. Domnívám se, že Jan Rückl tomuto úkolu zdárně dostál.

Hlavní přednosti předloženého komentáře (jak to ostatně odpovídá celkově práci a stylu autora) spočívají právě v poctivé práci s biblickým textem, a to od prvních kroků textové kritiky, přes zvážení historických okolností a analýzu dobového kontextu popisovaných událostí i knihy samotné až po rozbor termínů a vět a celkové vyznění textu komentované knihy. Silnou stránkou je zvláště precizní logická analýza podoby a významu textu jako takového i ve vztahu k jeho literárnímu a dobovému kontextu. Ačkoli se nezřídka jedná o technickou a „nezáživnou“ práci s textem, je velice důležitá. Někdy třeba velkého soustředění, aby čtenář neztratil nit, nicméně autor většinou píše tak, že se pozorný čtenář neztrácí; pokud ano, je to dáno spíše komplexností problematiky, jejíž vysvětlení na relativně malém prostoru si žádá hutného vyjadřování, což při nepozorné četbě může snadno vést ke ztrátě oné „nitě“.

Precizní logika, dobré porozumění textu a detailní analýza jsou doprovázeny širokým spektrem sekundární literatury. Nejde ani tak o (značné) množství titulů, jako spíše o způsob práce s nimi: autor se v ní plně orientuje, vstupuje s ní do dialogu, zvažuje argumenty a s autory věcně polemizuje. To mu poskytuje příležitost vyjasnit své pozice a názory, ale též nastínit před čtenářem otevřené otázky, přehled možných řešení a představit mu stávající probíhající diskuzi. Zdaleka totiž ne všechny otázky mají svá jednoznačná řešení a často nezbyvá, má-li být komentátor poctivý, než vysvětlit podstatu problému a předložit možná řešení s jejich silnými i slabými stránkami, případě s návrhem vlastního řešení. Čtenář tím získává široký přehled o biblické knize a jejích jasných i méně srozumitelných otázkách.

Za zvlášť hodnotnou považuji detailní úvodní stať (s. 17–54) věnovanou otázce podoby textu knihy, její struktury, historické hodnotě a historickému kontextu. Podobné úvodní statě bývají u komentářů někdy podceňovány, ovšem ke škodě věci. Právě zde totiž lze čtenáři poskytnout základní klíč pro četbu knihy a jejích jednotlivých částí a vysvětlit autorovo porozumění knize. Za zmínku stojí zvláště návaznost na mimobiblický kulturní i dějinný kontext, např. v otázce formace prorockých knih, či návaznost na perské říšské texty (bísutúnský nápis) a hodnocení jejich vztahu k Ageovi.

U podobných knih si čtenář občas klade otázku, jak je možné na tak krátkou biblickou knihu napsat tak dlouhý komentář. Na pouhé dvě relativně (ve srovnání s jinými prorockými knihami) „méně záživné“ kapitoly knihy Ageus vznikl komentář o více než 200 stranách. Platí zde Jeronýmova poznámka k jeho komentáři na Abdijáše: *quanto brevis est tanto difficilior*. Poctivý komentář tedy musí sledovat „cestu pomalého, trpělivého a detailního studia každého kousku informace, který by mohl vrhnout světlo na tuto knihu“ (E. Ben Zvi, *Obadiah*, s. 1). Předložená kniha podobnou prací je. Žádná její část nepřebývá, vše, co je řečeno, má své místo a vztahuje se k tématu. Na některých místech je patrné, že by šlo říci ještě více, ale to by se již do tohoto komentáře nevešlo.

Silné stránky práce spočívající v kritické práci s textem jsou vyváženy jistou „slabinou“ práce. Tou je menší prostor věnovaný potřebám a očekáváním laického čtenáře, jinak řečeno méně práce v oblasti „významu“ textu pro dnešního čtenáře. Autor sám o tom ví a v úvodu se k tomu přiznává (s. 4). Ovšem právě solidně položený základ si říká o „pokračování“, nástavbu. Stále se jedná o knihu (v případě Agea), která je součástí Božího slova, právě díky tomu a jako taková je již bezmála 2500 let tradována a proto je o ni (a o komentář k ní) stále zájem. Autor se k „teologickým“ aspektům knihy někdy dostává a čtenářům ukáže cestu, kudy by se podobné teologizující či aktualizující čtení mohlo vydat, avšak čtenář by snad očekával trochu více. To je však připomínka vznesená spíše s ohledem na literární formu knihy (tj. že se jedná o komentář) a nijak neumenšuje odbornou kvalitu publikace.

V této publikaci autor prokázal jak svou fundovanost a obeznámenost s tématem, svůj široký záběr, schopnost věcně, srozumitelně a přesně vyložit problém a zpracovat jej i svou „pedagogickou“ schopnost hovořit srozumitelně nejen k odbornému, ale i k laickému čtenáři (aniž by text ztratil na odbornosti). Práce prokazuje, že autor je kvalitním exegetou obeznámeným jak se vším, co k této práci patří, tak se světovým diskurzem v oblasti. Je schopen analyzovat texty a prezentovat a obhájit vlastní pohled na ně. Proto knihu považují za velmi zdařilou habilitační práci a doporučuji ji k habilitačnímu řízení.

V Českých Budějovicích dne 26. 7. 2022

Adam Mackerle